

Monitorizarea mass-mediei în campania electorală pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018

Raport nr.1
20 – 27 aprilie 2018

Acest raport este parte a proiectului "Presa în sprijinul democrației, incluziunii și responsabilității în Moldova" (MEDIA-M), finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și implementat de Internews în Moldova, care are ca scop promovarea dezvoltării mass media independente și profesioniste, și crearea unui sector media mai rezistent la presiunile politice și economice. Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Centrului pentru Jurnalism Independent și nu reflectă în mod necesar viziunea USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

1. Date generale

Scopul și obiectivele proiectului: Monitorizarea și informarea publicului cu privire la comportamentul mass-mediei în campania electorală și accesul concurenților electorali la mass-media. Monitorizarea își propune să analizeze tendințele reportericești care pot afecta performanța instituțiilor mass-media și compromite abilitatea acestora de a oferi publicului informații veridice, echidistante și pluraliste.

Perioada de monitorizare: 20 aprilie – 19 mai 2018

Criteriile de selectare a instituțiilor mass-media supuse monitorizării:

- Audiența / impactul: național, regional
- Tipul de media: audiovizual
- Forma de proprietate: publică, privată
- Limba difuzării: română, rusă

Lista instituțiilor mass-media monitorizate:

Moldova 1 (19:00) – post public, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;
Prime TV (19:00) – post privat, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;
Canal 2 (19:00) – post privat, acoperire națională, difuzează în limba română;
Publika TV (versiunea online) – post privat, acoperire națională, difuzează în limbile română și rusă;
Jurnal TV (19.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limba română;
NTV Moldova (19.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limbile română și rusă;
RTR Moldova (19.30) – post privat, acoperire regională, difuzează în limbile rusă și română;
TV 8 (20:30) – post privat, acoperire regională, difuzează în română și rusă;
Pro TV (20.00) – post privat, acoperire regională, difuzează în limba română;
Accent TV (20.00) – post privat, acoperire regională; difuzează în limbile română și rusă.

2. Cadrul metodologic

A fost monitorizat conținutul integral al principalelor buletine de știri zilnice de la fiecare post de televiziune, fiind analizate materialele cu caracter electoral direct și indirect. Materialele au fost supuse unei evaluări de conținut și de context, pentru a determina dacă sunt favorabile sau defavorabile unui sau altui partid/unei sau altei formațiuni politice. De asemenea, materialele au fost analizate conform următoarelor criterii de reflectare obiectivă:

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic: Potrivit Codului deontologic al jurnalistului, știrile trebuie să fie imparțiale și obiective și să nu favorizeze anumite partide/grupuri/persoane în detrimentul altora. Prezența elementelor discriminatorii în cadrul reportajelor și știrilor reprezintă un prim criteriu de prezentare a realității prin prisma opiniilor jurnalistului. Filtrarea știrilor și analiza minimă a istoriei și contextului, de asemenea, vorbesc despre apărarea intereselor anumitor actori, dar nu ale publicului larg.

Corectitudinea și echilibrul surselor/pluralismul de opinie:

Pentru a fi corecte și echilibrate, materialele trebuie să prezinte toate părțile vizate, în special când e vorba de subiecte controversate, și să trateze în mod egal oponenții. De asemenea,

mass-media trebuie să asigure accesul la o multitudine de păreri diverse care ar ajuta auditoriul să-și creeze propria opinie asupra celor întâmplate.

Limbajul și imaginile utilizate:

Exagerările și limbajul licențios utilizat în mod deliberat – cum ar fi limbajul peiorativ sau etichetele atribuite anumitor persoane sau organizații, precum și imaginile manipulate astfel încât anumite părți să apară în lumină negativă – ridică grave semne de întrebare cu privire la respectarea standardelor etice și profesionale. Comportamentul etic al jurnaliștilor este pus la îndoială de cele mai multe ori atunci când imaginile prezintă aspecte ce nu corespund realității, când acestea sunt trucate, dar și atunci când anumite știri sunt ilustrate cu imagini ce nu au legătură cu textul.

3. Datele monitorizării

Moldova 1

Implicarea în campania electorală

În perioada 20-27 aprilie 2018, postul public de televiziune Moldova 1 s-a remarcat prin reflectarea activă a subiectelor electorale. Televiziunea publică a reflectat subiectele cu caracter electoral într-o rubrică/secțiune aparte, clar delimitată, în buletinele de știri: „Alegeri Locale 2018”. În cele 8 buletine de știri, Moldova 1 a difuzat 42 de materiale cu caractere electoral. Majoritatea acestora au avut drept tematică lansarea în campanie a candidaților electorali, prezentarea programelor electorale ale acestora sau a priorităților, precum și problemele și soluțiile propuse de aceștia. Moldova 1 a acoperit subiecte/tematici ce țineau atât de campania electorală pentru funcția de primar al municipiului Chișinău, cât și de cele pentru funcția de primar al municipiului Bălți și pentru primăria din comuna Jora de Mijloc, raionul Orhei. Totuși, subiectele dominante s-au referit la campania pentru alegerile locale din municipiul Chișinău: aproximativ 70% din totalul acestora.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Din cele 42 de știri cu caracter electoral difuzate de Moldova 1 în perioada de referință majoritatea au prezentat informația obiectiv și echidistant. Nu s-au înregistrat abateri semnificative de la normele deontologice, care să ducă la deformarea informației sau probleme ce țin de separarea opiniilor de fapte. Doar într-o singură știre s-a putut sesiza nerespectarea principiului separării faptelor de opinii din partea prezentatorului Moldova 1. Astfel, în „Mesager”-ul din 21 aprilie, în știrea în care Valeriu Munteanu, candidatul PL la funcția de primar al municipiului Chișinău, a anunțat despre inițiativa sa de a crea un nou mecanism de partajare a banilor publici, reporterul a menționat: **„Nemuțumit de mecanismul de partajare a banilor publici, candidatul PL la șefia capitalei, Valeriu Munteanu, propune amendarea legii finanțelor publice”**. Replica poate fi interpretată drept un amestec al faptelor cu opiniile, prin faptul că jurnalistul exprimă o concluzie personală.

Majoritatea știrilor s-au referit la evenimentele de lansare în campanie a concurenților electorali, prezentarea priorităților acestora, identificarea problemelor localităților pentru care candidează și enunțarea unor soluții pentru acestea. În total, cele mai multe apariții directe le-au avut reprezentanții partidelor PSRM (opt), PL (șase) și PPDA/PAS/PLDM (șase). Trebuie remarcat faptul că dacă în cazul PL, și în special PSRM, declarațiile/inserturile reprezentanților acestor partide erau deseori difuzate direct, atunci în cazul PPDA/PAS/PLDM de cele mai multe ori erau utilizate parafrazări ale reporterului. Reprezentanții **partidelor PPPN**, PUN, DA, PVEM și candidata independentă Silvia Radu au avut trei intervenții directe și/sau au fost menționați, iar reprezentanții PP; PNL și Partidului Ruso-Slavean au avut câte două apariții directe/mențiuni. Toți concurenții electorali au fost prezentați sau menționați într-un context neutru. PSRM s-a bucurat de cele mai multe apariții directe sau mențiuni. În șase din cele opt

buletine informative ale „Mesager”-ului monitorizate în perioada de referință, Ion Ceban, candidatul PSRM, a fost subiect al știrilor exclusive.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Postul public de televiziune Moldova 1 a asigurat spațiu de emisie pentru majoritatea candidaților electorali. Totuși, cele mai multe știri difuzate au reflectat opinia unei singure surse (sursa primară a știrii), fără a oferi o a doua sursă și/sau a completa materialul cu informație de context (background). Pentru 35 de știri, sursele principale au fost candidații electorali (lansarea acestora în campanie, prezentarea priorităților sau programelor electorale, dezbaterile publice și înregistrarea acestora de CEC); alte trei știri au avut drept surse CEC-ul și reprezentanții acestei instituții, purtătorul de cuvânt al PDM, societatea civilă și activiștii civici.

În perioada monitorizată, postul public de televiziune a difuzat trei știri de conflict și/sau care au conținut învinuiri/acuzații directe la adresa unor candidați electorali, partide politice sau autorități locale și centrale. În toate cazurile, Moldova 1 a omis să prezinte ambele părți implicate în conflict, ceea ce a adus un dezechilibru în reflectarea informației. Astfel, a rămas dezechilibrată știrea despre PDM care „... se declară dezamăgit de actuala campanie electorală și acuză partidele de dreapta de egoism” (24 aprilie); știrea privind declarațiile lui Ion Ceban, candidatul PSRM, privind demolarea clădirilor istorice și construcția blocurilor de locuit în locul acestora (25 aprilie); știrea despre candidatul PVEM, Victor Strătilă, care optează pentru un oraș curat, iar autoritățile fac prea puține pentru asta (26 aprilie).

Limbajul și imaginile video utilizate

Pe durata perioadei 20-27 aprilie 2018, la postul public de televiziune Moldova 1 nu au fost înregistrate cazuri de utilizare a limbajului discriminatoriu la adresa concurenților electorali și nici imagini capabile să deformeze realitățile și să creeze premise pentru a pune la îndoială respectarea standardelor etice și profesionale.

Canal 2

Implicarea în campania electorală

Pe 5 aprilie 2018, „Telestar Media” S.R.L., deținătoarea licenței de emisie pentru postul Canal 2, a înștiințat Consiliul Coordonator al Audiovizualului despre faptul că postul de televiziune „nu va reflecta campania electorală pentru alegerile locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018”. În declarația înregistrată pe 6 aprilie de către CCA, radiodifuzorul mai anunță că nu va organiza dezbateri electorale televizate și nu va difuza publicitate electorală gratuită sau contra plată. Cu toate acestea, în perioada 20-27 aprilie 2018, Canal 2 a reflectat constant campania electorală pentru alegerile locale noi, difuzând în cadrul principalului buletin de știri Reporter de la ora 19.00 20 de subiecte cu caracter electoral direct sau indirect. Mai mult, pe 23 aprilie Canal 2 a inserat în buletinul de știri rubrica Alegeri 2018, în care a pus pe post 4 subiecte cu caracter electoral direct. În fiecare din cele 8 ediții ale Reporterului au fost difuzate materiale cu caracter electoral direct sau indirect, iar cele mai multe (14) au vizat-o pe candidata independentă la funcția de primar, Silvia Radu. Alți candidați la care s-au referit subiectele de la Canal 2 au fost Ion Ceban (PSRM) – o știre; Valeriu Munteanu (PL) – o știre; Andrei Năstase (PPDA/PAS/PLDM) – o știre; și Andrei Munteanu (PSP, neînregistrat în cursă) – o știre. Alte două subiecte au anunțat începerea tipăririi de către CEC a buletinelor de vot, dar și poziția PPEM față de alegerile locale și cele legislative din toamnă.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Toate cele 14 subiecte în care Silvia Radu este protagonistă și/sau menționată au pus în lumină exclusiv pozitivă candidata independentă la funcția de primar. Atât până la înregistrarea

candidatei în cursa electorală (20-24 aprilie), cât și după (25-27 aprilie), toate evenimentele cu implicarea serviciilor Primăriei au fost legate de numele Silviei Radu. Astfel, de exemplu, postul a informat că instituția a devenit, pentru prima dată, partener la organizarea unei curse de ciclism, iar Silvia Radu a promis să participe la cursă cu toată familia (20 aprilie); că peste 500 de platforme pentru colectarea deșeurilor vor fi modernizate (în cadrul unui proiect început în 2016, dar reporterul menționează că „*anterior și primarul interimar al capitalei, Silvia Radu, a cerut ca toate platformele să fie verificate și modernizate, iar cele amplasate greșit să fie mutate*” (21 aprilie); că problemele locatarilor mansardelor au ajuns în vizorul Silviei Radu, iar autoritățile au hotărât să repara acoperișul din bani publici (24 aprilie); că „*ambuteiajele de la intersecția dintre Șoseaua Balcani și strada Petricani vor rămâne o amintire*”, pentru că „*în ultima zi în calitate de primar interimar al capitalei Silvia Radu a dispus instalarea în zonă a unui semafor pentru fluidizarea traficului*” (25 aprilie); că gheretele din parcuri sunt evacuate la inițiativa „*primarului suspendat Silvia Radu, care a fost sesizată de către chișinăuieni*” (27 aprilie) etc.

Știrea în care este vizat candidatul PSRM la funcția de primar are un caracter subiectiv. Intitulat „*Idei ”smart” de la Ion Ceban*”, materialul se referă la câteva puncte din programul electoral al candidatului, iar textul știrii începe astfel: „*Inovații...vechi. Candidatul socialiștilor la funcția de primar al capitalei Ion Ceban și-a propus să uimească locuitorii orașului Chișinău, doar că a întârziat cu câțiva ani...*” (23 aprilie).

De asemenea, pe 26 aprilie Canal 2 a difuzat un material care l-a avut în calitate de protagonist pe Andrei Năstase. Știrea a fost prezentată părtinitor, astfel: „*candidatul din partea PPDA A. Năstase se ia din nou de reprezentanții presei. Jurnaliștii de la Ziarul Național sunt amenințați cu judecata dacă nu vor publica o dezmințire la știrea unde a fost reflectat un accident de la Bălți cu implicarea mașinii folosită de Năstase...*”. Alte două știri cu elemente electorale au fost prezentate relativ echilibrat, pe 23 și pe 26 aprilie, și i-au vizat pe Valeriu Munteanu (PL) și pe Andrei Munteanu (PSP).

În concluzie, în perioada 20-27 aprilie 2018, Canal 2, care a încălcat în mod evident Declarația de neparticipare la mediatizarea campaniei electorale pentru alegerile locale noi, a favorizat-o masiv pe candidata independentă Silvia Radu, aceasta apărând în toate cele 14 subiecte relevante în lumină pozitivă. Andrei Năstase (PPDA/PAS/PLDM), deși nu a fost vizat într-un subiect electoral direct, a avut parte de o atitudine defavorizantă din partea postului tv, iar alți trei candidați (Valeriu Munteanu – PL, Ion Ceban – PSRM și Andrei Munteanu – PSP, neînregistrați în cursă), au beneficiat de un tratament relativ neutru în știrile în care au fost vizați, cu o ușoară tentă de defavorizare a candidatului PSRM.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Toate materialele în care apare candidata independentă Silvia Radu au fost prezentate de Canal 2 dintr-o singură perspectivă, chiar dacă, tot de fiecare dată, în știri au fost prezenți și cetățenii, funcționarii etc, iar un echilibru relativ al genurilor a fost asigurat. Toți actorii au susținut/confirmat/completat aceeași opinie/poziție. În știrea conflictuală despre Andrei Năstase jurnaliștii au recurs inclusiv la acuzații, dar poziția celeilalte părți nu a fost prezentată („*Nu este pentru prima dată când Andrei Năstase insultă și chiar agresează jurnaliștii...mai ales când a fost întrebat de ce folosește prompterul în conferințe de presă, de ce injură jurnaliștii sau cum își întreține cele 11 case, dacă nu are niciun venit*”, 26 aprilie). Într-o altă știre conflictuală difuzată în aceeași zi (despre neînregistrarea lui Andrei Munteanu în cursă), echilibrul surselor a fost respectat.

Limbajul și imaginile video utilizate

În perioada monitorizată, în subiectele cu caracter electoral direct sau indirect au fost incluse expresii sau fraze zeflemitoare (*Candidatul socialiștilor la funcția de primar al capitalei Ion Ceban și-a propus să uimească locuitorii orașului Chișinău, doar că a întârziat cu câțiva ani...*” (23 aprilie) și/sau etichetări (*fugarul penal Renato Usatâi*, 21 aprilie) la adresa concurenților

electorali sau a reprezentanților partidelor politice. Imaginile utilizate în subiectul despre Andrei Năstase îl prezintă pe acesta în ipostaze defavorabile, fiind surprins în momente de agresivitate, stare nervoasă etc. De cealaltă parte, Silvia Radu, care apare în imaginile din toate știrile în care este protagonistă directă sau este doar vizată, se află printre oameni, muncitori, pe șantier, pe stradă, la primărie dând indicații și apostrofând subalternii, zâmbind chișinăuienilor sau sădind copaci împreună cu familia.

Prime TV

Implicarea în campania electorală

Pe 5 aprilie 2018, „General Media Grup Corp.” S.R.L., deținătoarea licenței de emisie pentru postul Prime TV a înștiințat Consiliul Coordonator al Audiovizualului despre faptul că postul de televiziune „nu va reflecta campania electorală pentru alegerile locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018”. În Declarația înregistrată pe 6 aprilie de către CCA, radiodifuzorul mai anunță că nu va organiza dezbateri electorale televizate și nu va difuza publicitate electorală gratuită sau contra plată.

În perioada 20-27 aprilie, însă, Prime TV a reflectat zilnic evenimente cu caracter electoral direct sau indirect, iar pe 21 și pe 22 aprilie a inserat în principalul buletin de știri al zilei rubrica Alegeri 2018. În cele opt ediții ale Primelor Știri monitorizate, Prime TV a difuzat 33 de subiecte cu tangență electorală. Buletinele au conținut între două (20 aprilie) și opt (23 aprilie) astfel de subiecte. Din numărul total de știri cu caracter electoral, 19 coincid cu cele de la Canal 2, cu mici diferențe dintre expresiile/frazele utilizate. Alte 14 subiecte i-au vizat pe candidații Silvia Radu (șapte), Ion Ceban (PSRM - unul), Reghina Apostolova (Partidul Șor - unul), Andrei Năstase (PPDA/PAS/PLDM - unul), Vasile Costiuc (DA - unul), Victor Strătilă (PVEM - unul). Un subiect din 26 aprilie a relatat despre dezbateri publice organizată de o agenție de presă, la care au participat patru candidați: Silvia Radu, candidată independentă, Constantin Codreanu (PUN), Alexandra Can (PNL) și Victor Strătilă (PVEM), iar un altul, difuzat pe 24 aprilie, s-a referit la opinia PDM despre alegerile locale și candidați, exprimată în cadrul unei conferințe de presă.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

Pe lângă cele 14 subiecte similare cu cele difuzate și la CANAL 2, Prime TV a mai difuzat șapte materiale în care este protagonistă/menționată candidata independentă Silvia Radu, materiale care continuă profilarea imaginii exclusiv pozitive a acesteia, prin sublinierea inițiativelor și acțiunilor realizate la Primărie. Astfel, într-un subiect difuzat pe 21 aprilie Prime TV informează despre „o strategie ce va îmbunătăți situația transportului public din municipiu”. Sursa știrii este „un anunț făcut de primarul interimar S. Radu pe o rețea de socializare”, iar „schimbările urmează să fie făcute în perioada anilor 2018-2042”. Alte materiale s-au referit la anunțul făcut de S. Radu privind posibilitatea circulației în Chișinău a autobuzelor electrice (23 aprilie); spălarea, la inițiativa S. Radu, a mai multor străzi din Chișinău (24 aprilie); sau la faptul că „troleibuzele din Chișinău nu vor mai fi un pericol” (după ce unul a luat foc din mers), pentru că „Edilul a dispus ca toate unitățile de transport public să fie dotate cu aer condiționat” (26 aprilie). Modalitatea de prezentare a evenimentelor legate de Primăria Chișinău este similară celei practicate de Canal 2, iar toate activitățile serviciilor municipalității sunt asociate direct cu numele candidatei independente, Silvia Radu.

În același timp, candidatul PPDA/PAS/PLDM Andrei Năstase este vizat în două rânduri în materiale abordate tendențios (pe 21 și 26 aprilie). În primul caz știrea citează îndoielile unui editorialist cu privire la „intențiile nobile ale liderului partidului DA și candidatului la primăria capitalei A. Năstase. Acesta a scris într-un articol pentru Ziarul Național că finul de cununie al oligarhului condamnat penal V. Țopa, cel care anunță lupta împotriva oligarhiei, este doar o sculă oligarhică”, și se mai referă la avera lui A. Năstase. Al doilea subiect este identic cu cel difuzat de Canal 2 despre atitudinea candidatului PPDA/PAS/PLDM față de jurnaliști.

Celelalte subiecte cu caracter electoral în care au fost menționate inclusiv numele anumitor candidați (R. Apostolova-Partidul Șor, V. Costiuc-DA, V. Strătilă-PVEM, C. Codreanu-PUN, A. Can-PNL, și V. Strătilă-PVEM) au fost prezentate relativ echilibrat. În același timp, în subiectul ce a reflectat dezbaterile publice cu participarea a 4 candidați, Silvia Radu a beneficiat de un tratament preferențial în raport cu ceilalți trei participanți. Astfel, dacă celor trei li s-a acordat timp doar pentru prezentarea succintă a intențiilor de campanie, mesajul Silviei Radu a fost completat de cel al unui analist prezent la dezbateri, care s-a referit la avantajele candidatei independente în raport cu alți candidați (26 aprilie). În plus, Prime TV a dat dovadă de părtinire în cel puțin alte două cazuri. Pe 23 aprilie ultima știre din buletin este despre faptul că „*măine dimineată în studioul matinal va veni primarul interimar Silvia Radu pentru a vorbi despre cursa anuală de ciclism, Chișinău criterium, care va avea loc în data de 13 mai în Piața Marii Adunări Naționale*”, iar pe 25 aprilie subiectul suspendării din funcție a Silviei Radu este dezvoltat în cadrul Primelor Știri în tableta de analiză De facto.

De asemenea, imparțialitatea și obiectivitatea au fost afectate într-un subiect difuzat pe 27 aprilie, care informa despre intențiile candidatului PSRM Ion Ceban. Astfel, știrea de la Prime TV anunță că „*socialistul mai vrea să construiască pe strada Ialoveni un palat al sporturilor, chiar dacă autoritățile au început deja să pună în aplicare un asemenea proiect în apropierea capitalei*”. Informația o completează pe cea din 23 aprilie despre „*inovațiile vechi*” ale candidatului PSRM, difuzată și de Canal2.

În perioada 20-27 aprilie 2018, Prime TV, care a încălcat în mod repetat Declarația de neparticipare la mediatizarea campaniei electorale pentru alegerile locale noi, a favorizat-o pe candidata independentă S. Radu, care apare în 21 de subiecte relevante în lumină pozitivă și/sau neutră. A. Năstase (PPDA/PAS/PLDM) a fost defavorizat în materialele difuzate, iar alți 7 candidați (R. Apostolova-Partidul Șor, V. Costiuc-DA, V. Strătilă-PVEM, C. Codreanu-PUN, A. Can-PNL, V. Munteanu-PL, A. Munteanu PSP, neînregistrat în cursă) au beneficiat de o mediatizare relativ neutră în știrile în care au fost vizați, cu o ușoară tentă de defavorizare a candidatului PSRM.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Prime TV a utilizat aceeași modalitate de abordare a subiectelor și de utilizare/citare a surselor, ca și Canal 2. În cazul candidatei independente Silvia Radu informațiile au fost prezentate dintr-o singură perspectivă, susținută de fiecare dată de către cetățeni sau funcționari, iar în subiectele conflictuale în care este vizat candidatul Andrei Năstase lipsește opinia acestuia. În cazul lui Ion Ceban, echilibrul este asigurat de „autorități”, utilizate în calitate de a doua opinie.

Limbajul și imaginile video utilizate

Și la capitolul limbaj și imagini video utilizate, Prime TV a avut un comportament similar celui adoptat de Canal 2. În evidență a ieșit candidata independentă Silvia Radu, care a apărut inclusiv într-o știre în care nu i s-a menționat numele (25 aprilie, o știre despre marcajul rutier, care „*va fi făcut până în vară, și la care se folosește vopsea de calitate*”... În imagini apare Silvia Radu vorbind cu muncitorii). De cealaltă parte, candidatul PPDA Andrei Năstase este numit, în două rânduri, *finul oligarhului condamnat penal Țopa* (21 și 26 aprilie), și un limbaj peiorativ este utilizat în raport cu acesta.

Publika TV

Implicarea în campania electorală

Pe 5 aprilie 2018, „General Media Grup Corp.” S.R.L., deținătoarea licenței de emisie pentru postul PublikaTV a anunțat CCA despre faptul că postul de televiziune „nu va reflecta campania electorală pentru alegerile locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018”.

În perioada de raport, postul de televiziune Publika TV a difuzat 17 știri cu tangență electorală. Acestea au vizat de cele mai multe ori acuzații lansate de unii candidați împotriva altora, informații despre înregistrarea candidaților în cursa electorală, despre promisiuni electorale, dar și comentarii acide din presă la adresa unor concurenți electorali. Postul a difuzat și materiale cu caracter electoral indirect, cum ar fi știrea despre participarea candidatei independente Silvia Radu la emisiunea Prima Oră de la Prime TV pentru a vorbi despre cursa anuală de ciclism (24 aprilie), solicitarea candidatului PPDA și PAS, Andrei Năstase, adresată către Ziarul național de a publica o dezmințire (26 aprilie).

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

O mare parte din știrile relevante produse de Publika TV au fost părtinitoare, fiind realizate cu abateri de la prevederile de bază ale Codului deontologic. Deseori a fost remarcată nesepararea faptelor de opinie, autorii inserând propriile opinii în știri pentru a înclina și mai mult balanța în favoarea sau defavoare anumitor protagoniști. Astfel, de exemplu, în materialul intitulat *Nicolae Negru îl face praf pe Andrei Năstase: Cel care anunță lupta împotriva oligarhilor este el însuși o sculă oligarhică* (23 aprilie), pe lângă opinia editorialistului de la Ziarul național este inclusă și informația despre averea lui Năstase - 11 imobile pe care le-ar deține. Informația este eronată, or, în presă au fost publicate mai multe informații potrivit cărora, numărul de imobile din vechea declarația de avere au inclus și construcții adiacente, în timp ce declarația pentru ultimul an conține informații separate pentru case și construcții adiacente. Într-un alt material - *Integritate pusă la îndoială. Ion Ceban despre Andrei Năstase: Are legături cu oameni dubioși* (27 aprilie), este citat candidatul PSRM, în jur de 40 secunde, după care, timp de aproape 3 minute, reporterul prezintă o retrospectivă a diferitelor opinii întru susținerea ipotezei că Năstase nu ar fi integru. Selectarea informației și tonalitatea ironică remarcată în știre vorbesc despre tendențiozitatea autorului.

Materialul intitulat *Iulian Chifu: Năstase i-a furat startul Maiei Sandu și vrea voturile celor pe care i-a injurat* (24 aprilie) este făcut în baza unui comentariu din presă, din care au fost selectate pasaje care să-l pună în lumină negativă pe Năstase. De notat că burtiera de pe ecran conține enunțul – *Năstase, candidatul nepotrivit*. O altă știre, cu titlul *Năstase se ia iarăși de jurnaliști. Candidatul DA amenință Ziarul Național cu judecata și cere dezmințire* (26 aprilie), a eșuat să prezinte motivul din care politicianul vizat a solicitat dezmințirea unor informații, incluzând doar o descriere a diferitelor situații în care Năstase ar fi agreat jurnaliștii.

Un alt material tendențios se referă la conferința de presă a candidatului PL Valeriu Munteanu, din 24 aprilie: *Valeriu Munteanu vrea să controleze aeroportul Chișinău*. Pe lângă declarația lui Munteanu, echilibrată cu opinia unui expert, în știre se spune că pe timpul când *colegul de partid Dorin Chirtoacă era edil, 20% din întreprinderile de gestionare a fondului locativ se aflau în proces de faliment*. Nu este clar care e relevanța acestei informații în condițiile în care materialul se referea la subiectul aeroportului, și nu la întreprinderile de gestionare a fondului locativ.

În concluzie, Publika TV a avut o abordare partizană în raport cu candidata independentă Silvia Radu, care a fost favorizată atât prin numărul mare de apariții (6 știri), cât și prin tonalitatea pozitivă a reflectării – 5 știri. Postul a selectând informații care să o prezinte drept o persoană profesionistă, care are mai multe avantaje decât contracandidații săi: *Silvia Radu – voi continua procesul de curățenie în Primărie. Cei care sunt neprofesioniști și numără creioanele vor pleca* (26 aprilie); *Silvia Radu, invitată la Prima oră* (24 aprilie); *Silvia Radu: În spatele meu nu se află niciun partid politic. Chișinăul trebuie să fie un oraș modern și european* (25 aprilie); *Silvia Radu: Activitatea în Primăria Chișinău trebuie să fie bazată pe interesele oamenilor, și nu pe dispute politice* (25 aprilie); *Silvia Radu: Toate televiziunile din Moldova au reflectat activitatea Primăriei, iar acesta este un lucru normal* (25 aprilie).

În contrast, Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM, a apărut în 4 materiale, toate negative, nu de la evenimente electorale, ci în știri făcute în baza comentariilor din presă sau a declarațiilor altor concurenți, cum ar fi știrile ce includ comentariul lui Nicolae Negru (23 aprilie), al lui

Iulian Chifu (24 aprilie), opinia candidatului PSRM Ion Ceban despre Năstase, cu privire la integritate (27 aprilie) și materialul despre intenția lui Năstase de a acționa un ziar în judecată (26 aprilie).

Ion Ceban, candidatul PSRM la Primăria Capitalei, a apărut o dată în context negativ (*Candidatul PSRM la Primăria Chișinău propune proiecte care deja funcționează de ani buni* (23 aprilie) și o dată neutru, în știrea în care lansează acuzații la adresa lui Andrei Năstase (27 aprilie). Și candidatul PL a fost vizat în 2 știri, în ambele cazuri negativ – *Valeriu Munteanu se teme să nu fie umbrit la alegerile pentru Chișinău de contracandidatul său Andrei Munteanu* (23 aprilie) și materialul *Valeriu Munteanu vrea să controleze aeroportul Chișinău* (24 aprilie).

Victor Strătilă, PVE, și Andrei Munteanu, PSP, au apărut în câte o știre neutră, iar ceilalți concurenți au fost ignorați.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

O mare parte din cele 6 știri controversate au fost dezechilibrate, prezentând o singură părere, de regulă a celor care au lansat diverse acuzații. De exemplu, majoritatea știrilor despre Andrei Năstase au prezentat informația dintr-o singură perspectivă.

Alte 2 știri, despre neînregistrarea lui Andrei Munteanu (PSP) în cursa electorală (26 aprilie) și materialul despre solicitarea lui Valeriu Munteanu (PL) de a nu-l înregistra pe Andrei Munteanu (23 aprilie) au fost echilibrate, prezentând opiniile ambelor părți.

Limbajul și imaginile video utilizate

Unele materiale relevante prezentei monitorizării de la Publika TV au conținut etichete, menite să proiecteze o imagine negativă asupra protagoniștilor. Astfel, concurentul electoral Andrei Năstase a fost prezentat deseori de surse sau reporteri drept *finul condamnatului penal Topa, finul oligarhului Topa, scula oligarhică*. Imaginile selectate pentru a ilustra materialele au fost întotdeauna defavorizante pentru Andrei Năstase, care a fost prezentat de cele mai multe ori în ipostaze agresive, în imagini de arhivă.

RTR Moldova

Implicarea în campania electorală

În principalele buletine de știri ale zilei, difuzate în perioada 20-27 aprilie 2018, postul de televiziune RTR Moldova a difuzat în total 31 de materiale cu caracter electoral direct sau indirect. Toate acestea au fost știri simple, fiind reflectate într-o rubrică/secțiune aparte, clar delimitată în buletinele de știri: „Alegeri Locale Noi 2018”. Majoritatea știrilor au fost despre înregistrarea în campanie a candidaților electorali, prezentarea anumitor priorități și/sau reforme/activități pe care aceștia urmează să le implementeze odată cu câștigarea alegerilor, identificarea unui candidat unic de dreapta pentru alegerile locale din municipiul Chișinău, refuzul CEC de a înregistra un candidat în cursa electorală etc. Printre materialele cu caracter electoral indirect se numără știrea care se referă la reparația drumurilor în Chișinău (23 aprilie); știrea despre intenția Primăriei Chișinăului de a anula autorizațiilor companiei, care deține spațiu în clădirea în care a avut loc un incendiu, precum și anularea autorizațiilor companiilor care s-au ocupat de construcția mansardelor în anii 2009-2012 (23 aprilie); și, de asemenea, știrea despre numirea unui primar interimar temporar nou (Ruslan Codreanu), care „*va continua proiectele începute...*” (25 aprilie), pentru perioada campaniei electorale.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În perioada de monitorizare, în materialele difuzate de postul de televiziune RTR Moldova nu au fost înregistrate abateri grave de la normele deontologice care ar fi dus la distorsionarea realității. Totuși, au fost înregistrate câteva cazuri în care a fost sesizată atitudinea partinitoarea a jurnalistului. De exemplu, în știrea despre Constantin Codreanu, candidat PUN,

care va „...asigura integrarea europeană, prin unirea cu România” (27 aprilie); sau în știrea despre comemorarea victimelor Accidentului nuclear de la Cernobîl, unde reprezentanții Partidului „Șor” învinuiesc autoritățile că nu îi ajută pe cei care au suferit de pe urma accidentului (26 aprilie).

Frecvența apariției unor concurenți electorali, includerea declarațiilor directe (nu parafrazate, sau declarații-carton preluate de pe paginile web și Facebook ale acestora) de la evenimentele organizate de candidații în alegeri, precum și unghiul de abordare a informației, denotă simpatia editorială a acestui post de televiziune față de PSRM și candidatul acestei formațiuni politice, precum și față de candidatul Partidului Șor. Pe de altă parte, candidații PPDA/PAS/PLDM, PL, PPPN în multe cazuri au fost parafrazați, citați indirect, sau declarațiile acestora au fost preluate de pe rețelele sociale sau web unde au fost inițial publicate (declarații-carton). În toate cele 6 buletine de știri din perioada de monitorizare, candidatul PSRM a fost prezent, zilnic, în cel puțin în una din știri și a fost reflectat într-un context exclusiv pozitiv. Pe de altă parte, în cazul candidaților PL și PUN s-a sesizat o ușoară defavorizare și prezentare a acestora în context negativ.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

RTR Moldova a asigurat spațiu de emisie majorității candidaților electorali și/sau partidelor politice. În marea majoritate a materialelor electorale difuzate în perioada de raport RTR Moldova a reflectat în știri opinia unei singure surse, fără a oferi o a doua sursă și/sau a echilibra știrea cu informație de context (background). RTR Moldova a apelat în știri la: politicieni și/sau candidați electorali (26) și funcționari publici (2). Experții, sau reprezentanți ai societății civile nu au fost citați în calitate de surse pentru știrile RTR Moldova. De asemenea, știrile acestui post de televiziune nu au inclus opiniile cetățenilor de rând.

În perioada monitorizată, RTR Moldova a difuzat 2 știri de conflict. Astfel, în știrea din 24 aprilie, Vitalie Gămurari, purtătorul de cuvânt al PDM, a solicitat partidelor de dreapta să identifice un candidat unic pentru alegerile locale din municipiul Chișinău, reporterul menționând că acest a învinuit „...unele partide politice de demagogie și fals de informații”. În acest caz, pentru a respecta echilibrul surselor și pluralismul de opinie, postul de televiziune RTR Moldova era obligat să solicite și opinia unuia sau mai multor partide vizate sau a unui expert/analist politic.

Al doilea material controversat a fost difuzat în buletinul de știri din 23 aprilie, fiind vorba despre solicitarea către CEC a lui Valeriu Munteanu, candidat PL la funcția de primar al municipiului Chișinău, de a nu admite candidatura Silviei Radu pentru alegerile locale la funcția de primar al municipiului Chișinău, pentru că cea din urmă „...nu a colectat corect semnăturile”. Astfel, chiar dacă a fost vizată/acuzată direct în știre, RTR Moldova nu i-a asigurat Silviei Radu dreptul la replică/opinie.

Limbajul și imaginile video utilizate

RTR Moldova nu a utilizat limbaj discriminatoriu în adresa concurenților electorali în știrile difuzate. În ceea ce privește imaginile, în mare parte acestea au fost neutre și au respectat standardele etice și profesionale

Jurnal TV

Implicarea în campania electorală

În perioada 20-27 aprilie 2018, postul de televiziune Jurnal TV a difuzat în total 33 materiale relevante prezentei monitorizării, dintre care majoritatea - 29 - au fost știri cu caracter electoral direct. Materialele ce au avut tangență directă cu campania electorală au fost

incluse în blocuri de știri la rubrica Electorală 2018. Acestea s-au referit în mare parte la înregistrarea candidaților și lansarea acestora în cursa electorală, întâlnirile cu alegătorii, activități ale Comisiei Electorale Centrale.

Materialele cu caracter electoral indirect au vizat viața și activitatea de până la campanie a unor candidați, dar și activități cu implicarea membrilor partidelor, în măsură să influențeze opinia publicului cu privire la candidații respectivi. Printre materialele cu caracter electoral indirect se numără știrea despre concursul de selectare a șefului CSJ, în care s-a menționat că anterior Andrei Năstase (candidatul desemnat de PPDA/PAS/PLDM) a luptat împotriva lui Ion Druță, care candidează la șefia CSJ (24 aprilie). O altă știre de acest gen, inclusă nu la rubrica Electorală 2018, ci la rubrica Social, se referă la salariul pe care l-a primit anterior candidata independentă Silvia Radu în calitate de președintă a Union Fenosa (26 aprilie). Alte 2 știri cu tangență electorală indirectă se referă la decizia autorităților centrale de a permite mijloacelor de transport din regiunea transnistreană să călătorească peste hotare cu numere de înmatriculare transnistrene, în care este inclusă opinia lui Alexandru Slusari, vicepreședintele PPDA (24 aprilie), dar și reportajul despre conflictul dintre comercianții și administrația de la Piața Centrală din Chișinău, în care este inclusă opinia vicepreședintei PPDA, Inga Grigoriu (25 aprilie). Știrile respective transmit mesaje privind preocuparea PPDA față de problema transnistreană sau față de problemele oamenilor.

Obiectivitate și imparțialitate. Partizanat politic

În perioada de raport, postul a reflectat toate activitățile desfășurate de concurenții electorali, manifestând corectitudine în procesul de selectare a subiectelor privind activitățile electorale. Reportajele inserate la rubrica Electorală 2018 au fost, de regulă, desfășurate, incluzând informații despre acțiunile relevante ale candidaților, cu mențiunea că alte evenimente sau comunicate nu au fost organizate/difuzate în ziua respectivă. De notat că toate materialele au inserat doar declarațiile ce țin de platformele electorale ale concurenților, fără a include informații de context, opinii ale experților care ar fi conturat un tablou mai clar în ceea ce privește promisiunile electorale.

În majoritatea cazurilor candidații au fost reflectați neutru sau pozitiv. Totuși, judecând după frecvența apariției în știri și tonalitatea reflectării, se remarcă o ușoară înclinare a balanței spre reflectare pozitivă a candidatului PPDA/PAS/PLDM, Andrei Năstase, și spre reflectare negativă a candidatei Partidului Șor, Regina Apostolova, și a candidatei independente, Silvia Radu. Andrei Năstase a fost protagonistul a 6 știri privind activități de campanie, al unei știri despre proprietățile sale (în care au fost dezmințite informațiile din presă despre averea sa fabuloasă), Năstase fiind menționat și în știrea despre concursul de selecția a șefului CSM (24 aprilie). În alte 2 știri, cu caracter electoral indirect, au apărut în context pozitiv reprezentanți ai PPDA.

În contrast, Reghina Apostolova (Partidul Sor) este vizată în două știri și în ambele cazuri apare în lumină negativă, fiind incluse mai multe detalii care o defavorizează (nu vorbește româna, figurează în raportul Kroll (23 și 25 aprilie)). Din cele 6 știri în care apare Silvia Radu, în 5 cazuri e vorba de context negativ: știrea despre salariul „energetic” al Silviei Radu, care acreditează ideea că salariul de aproximativ 400 000 lei ar fi fost plătit din banii pe care îi achitau consumatorii de energie electrică (26 aprilie); cele 2 materiale pe baza comentariilor din presă despre scenariul pe care l-ar aplica șeful PD Vladimir Plahotniuc pentru a prelua controlul asupra Primăriei Chișinău (25 aprilie), știrea despre colectarea forțată de semnături în favoarea Silviei Radu (26 aprilie), informația despre sesizarea CEC

de către Valeriu Munteanu pentru a verifica corectitudinea colectării de semnături de către Silvia Radu (27 aprilie). Ceilalți concurenți electorali au apărut în materiale despre activități de campanie în funcție de evenimentele organizate, beneficiind de reflectare neutră.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Majoritatea materialelor electorale difuzate de Jurnal TV în perioada de raport au respectat principiul echilibrului surselor. O mare parte a materialelor controversate au prezentat de cele mai multe ori ambele părți implicate în conflict, fiind înregistrate însă și câteva cazuri în care reporterii s-au abătut de la regulă. Astfel, în ambele știri în care se vorbește despre Reghina Apostolova, se spune ca numele ei figurează în raportul Kroll, dar nu este inclusă și opinia persoanei vizate. Știrea privind posibila relație dintre Silvia Radu și Vladimir Plahotniuc, de asemenea nu prezintă opinia acestora. La fel, știrea privind colectarea forțată de semnături în favoarea Silviei Radu nu include opinia persoanei vizate, dar se menționează că aceasta nu a răspuns la telefon.

Limbajul și imaginile video utilizate

În perioada de raport, limbajul și imaginile video utilizate în reportajele electorale ale Jurnal TV au fost conforme cu principiile deontologice.

NTV MOLDOVA

Implicarea în campania electorală

Postul de televiziune NTV Moldova s-a implicat activ în reflectarea campaniei electorale pentru alegerile locale noi în municipiile Chișinău și Bălți. Astfel, în perioada 20 – 27 aprilie 2018, subiectul alegerilor a fost abordat, direct sau indirect, în 28 de reportaje în jurnalele de știri de seară și în programul „Sinteza săptămânii”, difuzat duminică. Subiectele electorale directe au fost plasate la rubrica „Electorală 2018. Alegeri locale noi”, fiind vorba de unele conferințe și

alte activități de campanie electorală ale candidaților la funcțiile de primar de Chișinău și Bălți, dar și de activitatea Consiliilor electorale de circumscripție. În același timp, în jurnalele de știri au fost difuzate, inclusiv în afara rubricii tematice, și reportaje care îi promovează atât direct, cât și indirect pe candidații Partidului Socialiștilor (PSRM).

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În multe din reportajele care au vizat direct sau indirect campania electorală pentru alegerile locale noi (14 cazuri), postul NTV Moldova nu a asigurat caracterul imparțial și obiectiv al relatărilor jurnalistice. Astfel, pe de o parte, candidații PSRM la Chișinău și Bălți au fost prezentați de fiecare dată în context pozitiv, la fel tonalitatea prezentării acestora a fost una de apreciere a meritelor și capacităților acestora, iar pe de altă parte, oponentii electorali ai PSRM au fost prezentați în context mai mult negativ, în unele cazuri ridiculizați, iar caracterul partinitor al reflectării campaniei s-a manifestat inclusiv prin limbajul cu elemente peiorative.

Candidații PSRM pentru funcțiile de primar general la Chișinău (Ion Ceban) și la Bălți (Alexandr Usatii) au fost favorizați masiv și vizibil de NTV Moldova, atât prin spațiul extins care le-a fost acordat în reportajele despre activitățile lor electorale, prin detalierea promisiunilor electorale, plasarea doar într-un context editorial favorabil, inclusiv interviuri cu oameni care îi apreciază pe acești candidați, cu titluri pozitive și/sau neutre. În contrast,

ceilalți concurenți electorali din mun. Chișinău au fost prezentați, de regulă, într-un context în mare parte defavorizant, accentuând sau sugerând anumite aspecte care pun la îndoială

capacitatea respectivilor candidați. Astfel, candidatul Ion Ceban (PSRM) a apărut în context pozitiv în toate cele 14 știri care l-au vizat direct sau indirect. Toate reportajele de la activitățile de campanie electorală ale candidatului PSRM la Chișinău au avut o durată medie de câte cel puțin trei minute fiecare și au fost însoțite de titluri cu nuanțe pozitive și aprecieri („O capitală prietenoasă pentru business”, 20 aprilie 2018; „Ion Ceban: vrem un oraș modern”, „Copiii străzii, în atenția lui Ion Ceban”, 23 aprilie 2018; „Soluții pentru păstrarea monumentelor”, 24 aprilie 2018; „În apărarea edificiilor social-culturale”, 25 aprilie 2018; „Ion Ceban: să dezvoltăm suburbiile”, 26 aprilie 2018). Același lucru se poate spune și despre candidatul PSRM pentru funcția de primar de Bălți Alexandr Usatîi – favorizat în toate cele trei reportaje care l-au vizat („Orașul Bălți are nevoie de un gospodar”, 20 aprilie 2018; „Haos în transportul public din Bălți” – situația este comentată de A. Usatîi care acuză managementul defectuos al orașului, 24 aprilie 2018; „Va coopera cu oamenii de afaceri”, 26 aprilie 2018). Pe de altă parte, ceilalți concurenți electorali din Capitală sunt prezentați într-un context preponderent peiorativ și/sau defavorizat, iar alți candidați din mun. Bălți în general nu apar în știrile NTV Moldova sau sunt amintiți telegrafic, cel mai des – fără imagini sau alte detalii ale programelor lor electorale. Astfel, în cazul altor candidați, reportajele nu s-au focusat pe soluțiile și promisiunile electorale ale acestora (cum s-a întâmplat în cazul lui Ion Ceban la Chișinău și Alexandr Usatîi la Bălți), ci au accentuat unele aspecte problematice, cum ar fi neînțelegerile și viziunile diferite, dorința unor candidați de a face politică în loc de a gestiona treburile orașelor etc. (exemple de titluri: „PAS nu susține candidatul PPDA la Bălți”, 20 aprilie 2018 – se afirmă că PAS a refuzat să susțină candidatul PPDA la Bălți, așa cum s-a întâmplat la Chișinău; „Ultima șansă a dreptei divizate”, 23 aprilie 2018 – despre apelul candidatului Vasile Costiuc de a înainta un candidat comun de dreapta; „Candidați contestați în Capitală”, 23 aprilie 2018 – despre cererea candidatului Valeriu Munteanu de a respinge înregistrarea altor doi candidați; „Cu gândul la politică”, 24 aprilie 2018 – reportajul sugerează că candidații de dreapta se gândesc mai mult la politică decât la problemele orașului și se ceartă între ei; „Codreanu continuă să caute sprijin”, 26 aprilie 2018 – despre faptul că alți candidați de dreapta nu-l susțin pe Constantin Codreanu, candidat PUN, iar Valeriu Munteanu îl consideră personaj politic dubios; „Lauda de sine...”, 26 aprilie 2018 – despre „auto-aprecierile” la care, potrivit reporterului, „s-au întrecut” participanții la dezbaterile electorale organizate de agenția de știri IPN, se mai menționează că Ion Ceban a refuzat să participe la aceste dezbateri și că trebuie discutate doar probleme de infrastructură a orașului și alte probleme ale cetățenilor, iar Primăria nu trebuie transformată în armă în luptele politice, astfel candidatul PSRM este prezentat într-o lumină favorabilă în comparație cu alți candidați.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Majoritatea reportajelor care au relatat diferite situații de conflict sau care au conținut acuzații lansate de unii concurenți electorali (10 din 11 cazuri) au fost dezechilibrate editorial, deoarece au prezentat o singură perspectivă. Astfel, pluralismul opiniilor a lipsit, ceea ce încalcă normele deontologice. De exemplu, știrea „Sistem antiincendiar vulnerabil”, difuzată la 20 aprilie 2018, include acuzații de ineficiență și funcționare defectuoasă a sistemelor antiincendiar, acuzații lansate de candidatul PSRM, Ion Ceban (care a inspectat locurile unde s-au produs incendiile din acea zi), însă replica instituțiilor vizate lipsește. În schimb, se accentuează că Silvia Radu „nu a avut nicio reacție privind incendiile din sectorul Centru al Capitalei”. În reportajul din 24 aprilie 2018 despre problemele cu funcționarea transportului public în Bălți (24 aprilie 2018), este prezentată doar opinia candidatului PSRM Alexandr Usatîi referitor la „haosul din oraș” care acuză managementul defectuos al orașului, nu însă și replica celor vizați din actuala administrație a orașului. Fără replică au rămas și acuzațiile că primăria „nu a mișcat un deget” și nu a reacționat la distrugerea patrimoniului social-cultural, irosește patrimoniul orașului, nu asigură marcajul rutier (25 aprilie 2018), că ar exista o mafie la Primărie care nu rezolvă problema transportului (26 aprilie 2018).

Limbajul și imaginile video utilizate

În unele cazuri, limbajul știrilor electorale a conținut epitete și calificative peiorative despre alți candidați decât cei ai PSRM, fiind înregistrate cazuri de manipulare cu textul declarațiilor făcute de concurenți. Astfel, în reportajul din 24 aprilie 2018 „*Cu gândul la politică*”, au fost utilizate elemente de limbaj peiorativ și calificative defavorizate în raport cu candidatul comun PPDA/PAS/PLDM Andrei Năstase: „...*aici a sărit ca ars veșnicul luptător cu oligarhia Andrei Năstase*” care „*nu ascunde că va transforma Primăria într-un instrument de luptă cu dușmanii săi politici*”. În realitate, A. Năstase s-a referit la știrile false care îl vizează și a spus că este cel mai atacat dintre candidați. În reportajul „*Codreanu continuă să caute sprijin*”, difuzat la 26 aprilie 2018, reporterul afirmă că „...*Codreanu spune că va continua să umble cu mâna întinsă pe la cei care se consideră pro-români și unioniști*”, expresia „*a umbla cu mâna întinsă*” sugerând că ar cerși sprijinul altor partide. În realitate, C. Codreanu a declarat următoarele: „*Noi în pre-campanie am început discuțiile cu toate partidele de dreapta și mâna pe care am întins-o atunci rămâne întinsă în continuare. Suntem oamenii dialogului...*”. În aceeași ediție a jurnalului din 26 aprilie 2018, prezentatorul afirmă că participanții la dezbaterile electorale organizate de agenția de știri IPN „*s-au dat în spectacol*”, pentru ca ulterior și reporterul să adauge aprecierea părtinitoare că participanții „*s-au întrecut în autoaprecieri*”.

Accent TV

Implicarea în campania electorală

În perioada 20 – 27 aprilie 2018, subiectul alegerilor locale noi în municipiile Chișinău și Bălți a fost abordat, direct sau indirect, în 26 de reportaje ale postului de televiziune Accent TV, difuzate în jurnalul de știri de seară „Accent Info”. Postul a inaugurat rubrica tematică „Alegeri locale noi 2018”, la care sunt difuzate reportaje despre unele activități de campanie electorală ale candidaților la funcțiile de primar, dar și despre activitatea consiliilor electorale de circumscripție. Au fost difuzate și unele reportaje care vizează indirect campania electorală, în afara acestei rubrici. La fel ca și NTV Moldova, postul Accent TV promovează masiv candidații Partidului Socialiștilor (PSRM). De asemenea, PSRM, deputații și consilierii socialiști se bucură de cea mai mare vizibilitate și promovare în știrile Accent TV, iar activitatea Președintelui Igor Dodon este mediatizată intens și în termeni elogioși. Celelalte partide politice sunt prezentate mai mult în context negativ sau sunt neglijate în știrile postului.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În multe reportaje care au vizat direct sau indirect campania electorală (12 cazuri), postul Accent TV nu a asigurat caracterul imparțial și obiectiv al relatărilor jurnalistice. Caracterul părtinitor al reflectării campaniei s-a manifestat atât prin selectarea aspectelor din programele electorale care au fost detaliate în reportaje (în cazul candidaților PSRM, acestea au fost desfășurate și argumentate, în unele cazuri amplificate de reporteri – de exemplu, în reportajul „*Ceban a prezentat programul de dezvoltare a suburbiilor*” din 26 aprilie 2018, reportera a enumerat cât de mult au contribuit consilierii PSRM la creșterea bunăstării suburbiilor, adăugând „*Și asta nu e tot. Socialiștii nici gând să se oprească la cele obținute*”; la fel prin inserarea unor interviuri cu cetățeni care apreciază candidații socialiști sau inițiativele acestora). În contrast, oponenții electorali ai PRSM au fost prezentați în context mai mult negativ, în unele cazuri ridiculizați, iar declarațiile acestora au fost distorsionate.

Candidatul PSRM pentru funcția de primar general la Chișinău Ion Ceban a fost favorizat în fiecare reportaj care l-a vizat direct (6 cazuri); de asemenea, a fost favorizat indirect în alte câteva reportaje care au prezentat unele inițiative ale socialiștilor, inclusiv intenția PSRM de a contesta în instanță demolarea unei clădiri din sectorul Râșcani al Capitalei, inițiativa consilierilor socialiști de a introduce sistemul Eway pentru informarea despre graficul circulației transportului public etc. Reportajele despre prevederile programului electoral al lui Ceban au avut o durată de aproximativ 3 minute fiecare, iar în unele cazuri o durată și mai mare, tonalitatea lor a fost favorizantă, iar titlurile pozitive și/sau neutre. În contrast, ceilalți concurenți electorali din mun. Chișinău au fost prezentați, de regulă, într-un context defavorizat, unii au fost ridiculizați, indirect fiind pusă la îndoială capacitatea acestora de a conduce orașul. Astfel,

În fiecare ediție informativă, candidatul Ion Ceban a beneficiat de reportaje extinse în care a fost detaliat programul său electoral (20 aprilie 2018: „*Ceban: capitala trebuie să fie deschisă pentru business*” – promisiuni de susținere administrativă pentru realizarea proiectelor, subvenționarea ratelor dobânzilor pentru creditele unor afaceri, crearea unei agenții pentru dezvoltarea orașului, susținerea tinerilor specialiști etc.; 23 aprilie 2018: „*Ceban: în Capitală trebuie introdusă concepția de „oraș inteligent” – prezentarea conceptului de „oraș inteligent”, cu diferite aplicații și programe de plăți electronice*; 24 aprilie 2018: „*Ceban: Chișinăul trebuie să devină centru cultural, istoric, turistic*” – propuneri pentru păstrarea monumentelor istorice și dezvoltarea patrimoniului; 25 aprilie 2018: „*Ceban: orașul are nevoie de obiective sportive și culturale, și nu de centre comerciale*” – nemulțumirea față de demolarea Palatului sindicatelor din sectorul Râșcani; 26 aprilie 2018: „*Ceban a prezentat programul de dezvoltare a suburbiilor*”). În raport cu ceilalți concurenți electorali, oponentii ai PSRM, postul Accent TV a abordat o politică editorială diferită. Astfel, programele lor electorale nu sunt prezentate atât de detaliat ca în cazul lui Ceban sau sunt puse sub semnul întrebării, înșiși candidații fiind prezentați voit distorsionați și în contexte negative sau ridiculizați (exemple: 23 aprilie 2018, reportajul despre protestul locuitorilor din sectorul Râșcani împotriva unei construcții, intitulat „*Lupta pentru supraviețuire*” a fost anunțat de prezentatoare în felul următor: „*După „un simplu prim-ministru Iurie Leancă”, pe durata mandatului căruia s-a furat miliardul, exemplul se pare că este preluat cu pași grăbiți de către primarul general interimar Silvia Radu*”; la 25 aprilie 2018, reportajul despre prezentarea programului electoral al candidatei partidului „Șor” Reghina Apostolova a fost intitulat „*Experimentele pe copii marca „la Orhei”, posibil și la Chișinău*”, iar reportera a afirmat că, în cazul creării combinatelor de alimentație, după cum propune candidata, bucătarii din grădinițe își vor pierde locurile de muncă; în aceeași ediție, se afirmă că Andrei Năstase, candidatul comun PPDA/PAS, își dorește schimbarea denumirii râului Bâc, deși candidatul s-a referit la necesitatea amenajării malurilor râului și a creării zonelor de agrement; 26 aprilie 2018: „*Liberalii continuă să lupte împotriva moștenirii sovietice*” – despre propunerea candidatului PL Valeriu Munteanu de a scoate calea ferată din perimetrul orașului Chișinău; „*În loc de program, Codreanu a prezentat un nou membru al echipei*” – despre conferința de presă a candidatului PUN Constantin Codreanu).

Candidatul PSRM pentru Primăria Bălți Alexandr Usatîi de asemenea beneficiază de suport informațional electoral la Accent TV. Astfel, el a fost favorizat direct într-un reportaj de 2 minute de la o întâlnire cu cadrele didactice de la un liceu din Bălți, difuzat pe 23 aprilie 2018 („*Alexandr Usatîi: vom purta discuții cu businessul*”). În reportaj este prezentată viziunea candidatului privind dezvoltarea businessului în oraș și câteva interviuri cu oameni care îl apreciază înalt pe candidatul PSRM. Ceilalți candidați la primăria Bălți au fost prezentați doar telegrafic la Accent TV, iar în ediția din 20 aprilie 2018, într-o știre care relatează despre înregistrarea candidaților de către consiliile electorale de circumscripție, Alexandr Usatîi a fost singurul candidat din Bălți, care a apărut în imagini.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Reportajele care au relatat diferite situații de conflict sau cele care au conținut acuzații în context electoral, inclusiv lansate de unii candidați (7 cazuri) nu au respectat principiul echilibrului surselor, fiind prezentată o singură perspectivă sau lăsând acuzațiile fără replica celui/celei vizat/e. De exemplu, în știrea din 20 aprilie 2018 „*Atenție, agitație electorală*”, un activist reclamă afișarea portretului lui Traian Băsescu la un liceu și acuză directoarea că se comportă bătărește și încalcă Codul Educației care interzice agitația electorală în școli, însă replica directoarei acuzate nu a fost solicitată; în știrea „*Ceban: Chișinăul trebuie să devină centru cultural, istoric, turistic*”, difuzată la 24 aprilie 2018, candidatul PSRM lansează acuzații de atitudine criminală a administrației municipității față de patrimoniul orașului, însă replică vreunui reprezentant al actualelor autorități lipsește.

Limbajul și imaginile video utilizate

În unele cazuri, limbajul știrilor electorale a excelat în aprecieri și calificative cu nuanță peiorativă în adresa candidaților oponentii ai PSRM, fiind înregistrate cazuri de manipulare cu

textul declarațiilor făcute de concurenți. Astfel, în reportajul din 20 aprilie 2018 „Cea de-a doua „viață” a covorului de flori”, cu referire la covorul de flori instalat în Piața Catedralei la inițiativa Silviei Radu, și care a fost dezasamblat după o săptămână, prezentatoarea afirmă că „chișinăuienii sunt stupefiați”, cu toate că nicio persoană intervievată în reportaj nu-și exprimă în vreun fel „stupefacția”; în reportajul din 23 aprilie 2018 „Lupta pentru supraviețuire” despre protestul locuitorilor din sectorului Râșcani împotriva unei construcții, reportera a apreciat că „oamenii s-au săturat de impotența primăriei”, iar „drumul protestatarilor spre primarul general interimar s-a dovedit a fi de neștrăbătut”; în schimb, „la strigătul de ajutor al protestatarilor nu a rămas indiferentă consiliera municipală a PSRM Eugenia Ceban, oferindu-le sprijinul necesar de a intra în instituție și a discuta cu Silvia Radu”, însă „Silvia Radu s-a arătat vădit indispusă de solicitările oamenilor, preferând să vorbească abstract despre statul de drept și democrație”. În reportajul „Năstase: denumirea râului Bâc trebuie schimbată” (25 aprilie 2018), Accent TV a scos din context o parte a declarației candidatului PPDA/PAS/PLDM Andrei Năstase și a interpretat-o speculativ, or, A. Năstase a spus următoarele: „...poate, va veni timpul când vor pune și problema schimbării acestei denumiri, dar degeaba schimbi denumirea dacă n-ai schimba calitatea acestui râuleț, care ar putea să se transforme într-o zonă de agrement și asta ne propunem, pe o porțiune foarte mare a Bâcului să avem o zonă verde, o zonă de agrement”.

TV8

Implicarea în campania electorală

În perioada 20 - 27 aprilie 2018, postul TV8 a reflectat subiecte electorale în principalul buletin al zilei, difuzat în fiecare zi lucrătoare la ora 19.00. În cele 6 jurnale (în week-end, pe 21 și 22 aprilie nu au fost difuzate știri), instituția media a inserat în total 17 știri cu caracter electoral. 13 știri se refereau la promisiunile făcute de candidați în cadrul evenimentelor publice organizate de aceștia, 2 - la acuzații aduse unuia dintre candidați, 1 - la mersul înregistrării candidaților (20 aprilie), 1 - la opinia liderului PPEM - care nu a desemnat un candidat în alegeri.

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În general, instituția a păstrat echidistanța și abordarea critică față de candidați și promisiunile lor, deși o parte din știri au fost realizate dintr-o singură sursă - fără ca informația/declarațiile candidatului respectiv să fie echilibrate cu opinii ale experților sau să fie trecute prin filtrul critic al jurnalistului. Exemple: știrea din 27 aprilie despre promisiunile făcute de candidatul liberal Valeriu Munteanu referitoare la construcția unui bulevard în locul Gării, în care jurnaliștii nu au inclus informații relevante de background (faptul că Gara a fost administrată până acum de către liberali, care au investit bani publici, iar acum candidatul acestui partid propune reamplasarea); știrea din 24 aprilie despre promisiunile lui Valeriu Munteanu referitoare la modificări în infrastructura Aeroportului Chișinău - reporterii nu s-au întrebat ce atribuție poate avea primarul Chișinăului la gestionarea aeroportului - obiect de importanță națională și cum se poate interveni de vreme ce Aeroportul este dat în gestiune pe o perioadă îndelungată unei companii.

Doar în unele știri s-a observat atitudinea critică a reporterului, corespunzătoare unui jurnalism responsabil. Exemplu: în știrea din 23 aprilie despre promisiunile lui Ion Ceban, candidatul PSRM, reporterii au amintit că un soft care ar ajuta pacienții să se programeze online la medic a fost deja procurat de Guvern cu 20 de milioane de lei.

În perioada monitorizată, cel mai des a fost reflectat în știri candidatul PSRM Ion Ceban (4), restul candidaților apar în câte o știre sau două. Acest fapt poate fi explicat prin aparițiile publice frecvente ale candidatului socialist, în timp ce concurenții lui au organizat mai rar

conferințe de presă sau alte evenimente. Silvia Radu apare în două știri neutre (despre înregistrarea candidaturii sale și despre desemnarea unui interimar) și în altele două în context negativ. Și în acest caz, știrile au fost generate de evenimente sau declarații făcute în spațiul public. Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM, Vasile Costiuc, DA, Constantin Codreanu, PUN, Valeriu Munteanu, PL, Reghina Apostolova, Partidul Șor, și Victor Strătilă, PVEM, au fost vizați în câte o știre fiecare. Numeric, TV8 l-a favorizat pe candidatul Ion Ceban, analiza conținutului știrilor însă nu denotă o favorizare clară a vreunui candidat și o defavorizare a altuia. În același timp, trebuie notat că și alți candidați, cum ar fi Maxim Brăila, PPRM, Alexandru Mătu, Partidul Ruso-Slavean, sau Alexandru Roșco, Partidul Casa noastră - Moldova, au avut apariții publice (conferințe de presă) în această perioadă, însă ei nu au figurat în știrile TV8.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

În perioada monitorizată, TV8 a difuzat două știri de conflict: una referitoare la acuzațiile lui Valeriu Munteanu că Silvia Radu ar fi acumulat semnături prin fraudă, folosind, prin intermediul PDM, resurse administrative, și alta referitoare la declarațiile expertului în energetică Sergiu Tofilat, care a anunțat că ar exista un raport secret al ANRE cu nereguli

descoperite în anul 2013 la Compania Union Fenosa, administrată atunci de Silvia Radu. În ambele cazuri echilibrul surselor a fost respectat, fiind solicitată opinia tuturor părților relevante. Totuși, în știrea despre raportul ANRE, reacția Silviei Radu ar fi putut fi prezentată mai pe larg - din postarea acesteia pe Facebook - , redacția limitându-se la a spune că Silvia Radu a calificat acuzațiile drept minciuni.

Limbajul și imaginile video utilizate

În știrile cu caracter electoral ale TV8 limbajul a fost în general, adecvat și neutru. Într-un singur caz a fost constatată o ușoară nuanță apreciativă: „După ce s-a lăudat cu realizările sale la Primărie...” (25 aprilie). Nu au fost identificate manipulări cu imagini sau tertipuri de montaj.

PRO TV

Implicarea în campania electorală

În perioada de raport, PRO TV, în principalul jurnal, de la ora 20.00, a difuzat 19 știri cu caracter electoral, toate încadrate într-o rubrică specială, și una în care un candidat apare ca sursă într-o știre ordinară (participarea lui Alexandru Roșco, Partidul Casa noastră - Moldova, la ceremonia de comemorare a lui Vladimir Lenin). Dintre acestea, 10 știri s-au referit la promisiunile electorale făcute de candidați, 8 - la mersul înregistrării candidaților, la alte chestiuni referitoare la scrutin sau au conținut o sinteză a dezbaterilor din ajun din emisiunea „În profunzime” (2 știri), în care nu au apărut candidații, ci reprezentanții lor. O singură știre a implicat acuzații la adresa unui candidat (Silvia Radu, candidat[independent]).

Imparțialitate și obiectivitate. Partizanat politic

În general, PRO TV a reflectat majoritatea evenimentelor organizate de candidații electorali, în care aceștia și-au expus programele politice și au făcut promisiuni. De asemenea, nu au fost ignorate nici subiectele relevante în care apăreau acuzații la adresa vreunui candidat. Redacția a realizat și știri separate din talk-show-ul propriu „În profunzime”, în care au participat, pe rând, candidații sau reprezentanții lor. Majoritatea știrilor cu caracter electoral s-au caracterizat prin atitudine critică față de candidați. Chiar și în știrile, puține la număr,

realizate dintr-o singură sursă, adică doar conținând promisiunile candidaților, redacția a abordat critic declarațiile tuturor politicienilor, folosind fie informații de background, fie întrebări de verificare, astfel fiind vădită distanțarea și tratamentul echilibrat al candidaților. Exemple: „Valeriu Munteanu susține că dacă va ajunge primar va face așa încât Primăria Chișinău să devină acționar majoritar al Aeroportului și să anuleze contractul de concesiune. Munteanu nu ne-a spus de ce deputații PL, care au drept de inițiativă legislativă, nu fac asta acum și nici nu a precizat cu ce l-ar ajuta funcția de primar să se ocupe de aeroport” (24 aprilie); „Victor Strătilă susține că nu-și face PR pe problemele orașului, așa cum fac ceilalți candidați, ci le va rezolva. Nu a spus însă cum” (26 aprilie).

Cele mai multe știri – 4 - au fost despre Silvia Radu. Una se referă la acuzațiile care i-au fost aduse, iar celelalte sunt știri scurte privind înregistrarea candidaturii sale, desemnarea unui înlocuitor etc. Postul a realizat subiecte scurte despre majoritatea candidaților care au avut evenimente publice în această perioadă, inserând teze scurte despre declarațiile sau promisiunile lor. Doi dintre candidații lipsă sunt Andrei Năstase, PPDA/PAS/PLDM, și Alexandra Can (PNL), care nu apar în nici una dintre știrile PRO TV din perioada 20-27 aprilie.

Reprezentanții celor doi au avut scurte apariții în știrea din 27 aprilie, realizată din fragmente ale emisiunii „În profunzime” din ajun.

Corectitudinea și echilibrul surselor. Pluralismul de opinie

Pentru instituțiile de presă a fost dificil să asigure echilibrul în știrile referitoare la prezentarea platformei fiecărui candidat, aceste subiecte fiind realizate, de multe ori, dintr-o singură sursă. Drept soluție, PRO TV a aplicat, în unele cazuri, un procedeu de background - amintea, la finalul știrii despre platforma unui candidat, cine mai sunt pretendenții la funcția de primar înregistrați în cursă. Astfel, cititorului i se comunica, indirect, că nu doar candidatul respectiv construiește planuri legate de Capitală, însă mai sunt alți 11 care fac la fel. Acest procedeu a avut rolul de a asigura un echilibru minim în știrile, în general pozitive, despre promisiunile candidaților. Cât privește știrile care implicau acuzații, redacția a solicitat toate opiniile relevante. Este vorba despre subiectul referitor la Silvia Radu și neregulile care ar fi fost descoperite la Union Fenosa. La fel, în cazul știrii despre neînregistrarea candidatului Andrei Munteanu, PSP, jurnaliștii au prezentat toate punctele de vedere.

Limbajul și imaginile video utilizate

Limbajul știrilor a fost corespunzător acestui gen de presă, neutru și laconic. Într-un singur caz a fost constatată o nuanță apreciativă: „Totodată, ea s-a lăudat cu diferitele distincții pe care le-ar fi primit în acea perioadă...” (27 aprilie, știrea despre acuzațiile aduse Silviei Radu). În imaginile folosite nu au fost descoperite elemente de manipulare sau încercări de a distorsiona realitatea.

CONCLUZII GENERALE

În baza rezultatelor monitorizării se poate constata că, în intervalul 20-27 aprilie 2018, majoritatea mass-media monitorizate nu au asigurat pluralismul de opinii în măsura necesară, promovând agenda politică a anumitor candidați în alegerile locale noi din 20 mai 2018.

- Postul public Moldova 1 a avut un comportament echilibrat, oferind acces majorității concurenților electorali în știri, fără a favoriza sau defavoriza evident vreun candidat în alegeri.

- Radiodifuzorii naționali Prime TV, Canal 2 și Publika TV, care au anunțat că nu vor reflecta campania electorală, au difuzat mai multe materiale cu caracter electoral direct și indirect, prin care au favorizat-o pe candidata independentă Silvia Radu. Totodată, Publika TV l-a defavorizat pe candidatul PPDA/PAS/PLDM – Andrei Năstase.
- Jurnal TV s-a evidențiat prin reflectarea imparțială a tuturor candidaților care au organizat evenimente de campanie pentru presă. În același timp, în alte știri electorale, se observă defavorizarea candidatei independente Silvia Radu și favorizarea candidatului PPDA/PAS/PLDM Andrei Năstase.
- NTV Moldova și Accent TV l-au promovat masiv pe candidatul PSRM Ion Ceban, defavorizându-i în același timp pe Silvia Radu, candidată independentă, Andrei Năstase PPDA/PAS/PLDM, Valeriu Munteanu, PL, Reghina Apostolova, Partidul Sor.
- La RTR Moldova s-a remarcat o favorizare ușoară a candidatului PSRM Ion Ceban și a candidatei Partidului Sor, Reghina Apostolova (după frecvența reportajelor).
- Pro TV și TV 8 au avut un comportament echilibrat, asigurând pluralismul de opinie și diversitatea surselor, fără a favoriza sau defavoriza evident vreun concurent electoral.

ANEXA 1

Studiu de caz nr.1. Legislație electorală defectuoasă, implementare defectuoasă

Prezentul studiu de caz analizează cadrul normativ existent de reglementare a reflectării de către mass-media a campaniei electorale pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018 și pe analiza conținuturilor Declarațiilor politicii editoriale prezentate Consiliului Coordonator al Audiovizualului (CCA) de către televiziunile monitorizate (Tv Moldova 1, Tv Prime, Tv Canal 2, NTV Moldova, Accent Tv, RTR Moldova, Jurnal Tv, ProTv și Tv8).

Cadrul normativ:

Codul electoral, art. 70. Particularitățile reflectării alegerilor de către mijloacele de informare în masă

(1) În perioada electorală, programele (...) care vizează, într-un fel sau altul, concurenții electorali și/sau candidații se difuzează (...) cu respectarea Regulamentului privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă, aprobat de Comisia Electorală Centrală (CEC) în primele 7 zile ale perioadei electorale.

(2) În primele 7 zile de la aprobarea Regulamentului privind reflectarea campaniei electorale în mijloacele de informare în masă, fiecare radiodifuzor depune la Consiliul Coordonator al Audiovizualului o declarație privind politica editorială pentru campania electorală, în care indică numele proprietarului/propietarilor instituției. Declarațiile se publică pe pagina web a Consiliului Coordonator al Audiovizualului. Controlul asupra respectării acestei obligații este exercitat de către Consiliul Coordonator al Audiovizualului din oficiu, conform prevederilor Codului audiovizualului al Republicii Moldova.

(3) În campania electorală pentru alegeri parlamentare în circumscripții uninominale, alegeri locale generale și referendumuri locale, radiodifuzorii locali/regionali sunt obligați, iar cei naționali sunt în drept să organizeze dezbateri electorale.

(10) În perioada electorală, orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate numai cu condiția înștiințării prealabile a Comisiei Electorale Centrale. Rezultatele acestor sondaje pot fi date publicității cel târziu cu 5 zile înainte de ziua alegerilor. În ziua alegerilor, până la închiderea secțiilor de votare, se interzice a da publicității în mijloacele de informare în masă materiale, inclusiv interviuri cu alegătorii, despre numărul de voturi întrunite de concurenții electorali pe parcursul zilei și despre șansele acestora, inclusiv rezultatele exit-poll-urilor.

Codul audiovizualului, art. 40. Atribuțiile Consiliului Coordonator al Audiovizualului

Alin. (1), lit. c) adoptă concepția de reflectare a campaniei electorale pentru alegerile parlamentare, alegerile locale generale și referendumurile republicane, prezintă Comisiei

Electoral Central rapoarte de monitorizare a modului de reflectare a campaniei electorale de către radiodifuzorii naționali, în conformitate cu prevederile Codului electoral.

Concepția privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale noi ale primarilor în unele localități din data de 20 mai 2018 de către instituțiile audiovizualului din Republica Moldova, adoptată prin Decizia CCA nr. 8/47 din 26 martie 2018:

p. 27. Radiodifuzorii locali și regionali sunt obligați, iar cei naționali sunt în drept să organizeze dezbateri electorale.

p. 37. În perioada electorală, orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate numai cu condiția înștiințării prealabile a Comisiei Electorale Centrale. Rezultatele acestor sondaje pot fi date publicității cu cel târziu cu 5 zile înainte de ziua alegerilor, doar în cazul în care acestea sunt însoțite de următoarele informații: - denumirea organizației care a efectuat sondajul; - data sau intervalul de timp în care s-a desfășurat sondajul și metoda utilizată; - dimensiunea eșantionului și marja maximă de eroare; - comanditarul sondajului și sursa de finanțare; - dovada privind înștiințarea CEC despre desfășurarea sondajului de opinie cu tematică electorală în conformitate cu art. 64' alin. (10) din Codul electoral. În cazul exit-poll-urilor va fi prezentată hotărârea Comisiei Electorale Centrale cu privire la desfășurarea acestui sondaj.

Cadrul normativ: constatări

Cadrul normativ existent nu poate asigura o reflectare adecvată a alegerilor locale noi din 20 mai 2018, deoarece:

a. Codul electoral, în art. 70, se referă la alegeri parlamentare în circumscripții uninominale, alegeri locale generale și referendumuri locale, nu și la alegeri locale noi;

b. Codul electoral, în art. 70, prevede obligativitatea mass-media de a reflecta alegerile în conformitate cu un Regulament aprobat de CEC. CEC nu a aprobat un asemenea Regulament în cazul alegerilor locale noi din 20 mai 2018, probabil, pentru că legea nu indică expres acest lucru;

c. Codul electoral, în art. 70 alin. (2), prevede că fiecare radiodifuzor depune la CCA o declarație privind politica editorială pentru campania electorală, în care indică doar numele proprietarului/propietarilor instituției, iar controlul asupra respectării acestei obligații este exercitat de către CCA. Este prea puțin pentru ca declarațiile privind politica editorială în alegeri să conțină doar numele proprietarului;

d. Codul electoral nu face nici un fel de referință la Concepția privind reflectarea campaniei electorale, adoptată, în mod tradițional de către CCA, în conformitate cu Codul audiovizualului.

e. Codul audiovizualului prevede că CCA adoptă concepția de reflectare a campaniei electorale pentru alegerile parlamentare, alegerile locale generale și referendumurile republican, nu și pentru alegeri locale noi. În același timp, Codul audiovizualului nu prevede expres obligativitatea radiodifuzorilor de a respecta prevederile Concepției. Dat fiind că în alegeri primează Codul electoral, nu este clară puterea juridică a prevederilor Concepției aprobate de CCA;

f. CEC, în raport cu reflectarea adecvată a alegerilor de către mass-media, a demonstrat o atitudine incalificabilă, dacă luăm în calcul, că în municipiile Chișinău și Bălți sunt concentrate cam 60-70 la sută din numărul total al posturilor de radio și tv. Prin urmare, alegerile locale noi din 20 mai 2018, în 7 localități, inclusiv Chișinău și Bălți, nu trebuiau să fie echivalate cu alegerile locale noi anterioare, organizate în localități în care nu există nici un ziar, nici un post de radio sau tv;

g. Concepția aprobată de CCA, în p.27, prevede obligativitatea radiodifuzorilor locali și regionali să organizeze dezbateri electorale. Dar, la alegerile locale noi din 20 mai 2018, CCA, pentru că nu prevede legislația, nici nu a publicat o listă a radiodifuzorilor locali/regionali, nici

nu a insistat ca aceștia de la urmă, la aprobarea declarațiilor politicii editoriale pentru alegeri, să organizeze dezbateri electorale;

h. CCA, în raport cu reflectarea adecvată a alegerilor de către radiodifuzori, a demonstrat o atitudine formală, atât în cazul elaborării și adoptării Concepției, cât și în cazul aprobării Declarațiilor politicilor editoriale, prezentate de către radiodifuzori. Astfel,

Concepția, la p.37. stipulează că orice sondaje de opinie privind preferințele politice ale alegătorilor pot fi efectuate în conformitate cu art. 64' alin. (10) din Codul electoral. Să precizăm că în Codul electoral lipsește, de luni bune, art. 64'. Acest lucru a fost scos la iveală în cadrul unui seminar la temă pentru radiodifuzori, organizat de CCA pe 19 aprilie, cu participarea mai multor responsabili, inclusiv de la CEC. Oricum, nici CCA, nici CEC (care a plasat pe propriul site Concepția) nu au eliminat greșeala. CCA, în ședință publică, a aprobat "la pachet" declarațiile politicilor editoriale în alegerile locale noi ale radiodifuzorilor, chiar dacă majoritatea declarațiilor sunt scrise neglijent și poartă caracter formal. Se creează impresia că CCA a aprobat declarațiile fără a le citi și a le confrunța cu normele juridice și cu cele ale propriei Concepții.

Declarațiile politicii editoriale prezentate de radiodifuzorii monitorizați și aprobate de CCA: constatări

Tv Moldova 1:

p. 6.6.: "Dezbaterile electorale la Tv Moldova 1 vor fi transmise în limbajul mimico-gestual". Formularea e ambiguă, căci nu e clar dacă e vorba doar de limbajul mimico-gestual sau și în acest limbaj?!

p. 8.5.: "Concurenții electorali care se vor considera lezați în drepturi vor beneficia de dreptul la replică în condițiile art. 64, alin. (6) din Codul electoral". Respectivul articol are 4 alineate și se referă la altceva.

Pe 5 aprilie 2018 Consiliul de Observatori (CO) adoptă Decizia nr.31 cu privire la Declarația IPNA Compania "Teleradio-Moldova" privind politica editorială, în care menționează:

"În conformitate cu stipulările art. 64-64' din Codul electoral (...) Consiliul de Observatori hotărăște" să aprobe Declarație IPNA. Declarația care face trimitere la un articol care lipsește din Codul electoral republicat este adoptată cu 9 voturi, iar hotărârea, semnată de președintele CO Nicolae Spătaru și președinta companiei publice Olga Bordeianu, fiind ulterior aprobată de CCA.

Tv Prime (și Tv Canal 2):

"(...) Prime și Publika Tv nu vor reflecta campania electorală (...) nu vor organiza dezbateri electorale televizate a candidaților și nu vor difuza publicitate electorală, cât gratuită, atât și contra plată". Juridic, aceste două posturi tv naționale au dreptul să nu organizeze dezbateri electorale și să nu difuzeze publicitate electorală contra plată. La drept vorbind, Codul electoral, art. 70 (5) obligă doar radiodifuzorii publici să acorde gratuit concurenților electorali câte un minut pe zi, timp de antenă pentru plasarea publicității electorale, în cadrul alegerilor parlamentare, prezidențiale și referendumurilor republicane. Deci, legea vizează expres dezbaterile și publicitatea electorale. Reflectarea alegerilor, însă, nu se limitează la dezbateri și la publicitate electorală. Mai există știri și ediții informative în grila oricărei televiziuni de știri sau generaliste. Și, dacă televiziunea, fie locală/regională sau națională, se îngrijește de informarea propriilor telespectatori care sunt și alegători, atunci trebuie să aibă și obligația morală, nu doar juridică, de a-i informa. Până la urmă, bunul public – frecvențele terestre utilizate de radiodifuzori, trebuie să aducă beneficii publice.

Tv Canal 2 a depus o declarație aproape identică.

NTV Moldova:

Din demersul adresat CCA și CEC: "În conformitate cu art. 38 alin (8) al Codului electoral al RM (...) Vă informăm următoarele (...)". O precizare: art. 38 din Codul electoral se intitulează "Asigurarea mijloacelor necesare pentru desfășurarea alegerilor" și conține 7 alineate;

Din Declarație, p.2.: "Postul TV "NTV Moldova" va reflecta campania electorală (...) în conformitate cu prevederile (...)Legii Presei (...)";

Din Dispoziții finale ale Declarației: "În conformitate cu prevederile Codului electoral art. 64, 64' (...) "NTV Moldova" va asigura evidența timpului de antenă (...)".

Accent Tv:

p.2.: "Accent Tv" va reflecta campania electorală la alegerile prezidențiale în condițiile prevăzute de art.47, 64 și 64' ale Codului electoral și art.7 al Codului audiovizualului";

"În conformitate cu art. 38 alin (8) al Codului electoral al RM (...) Vă informează următoarele (...)". Prin urmare, sunt invocate fie articole inexistente, fie irelevante pentru scopurile Declarației.

RTR Moldova:

Declarația, p. 9: "Concurenții electorali care se consideră lezați în drepturi beneficiază de dreptul la replică în condițiile art. 64, alin. (6) din Codul electoral". Să precizăm că art.64 din Codul electoral intitulat "Totalizarea rezultatelor votării de către consiliul electoral de circumscripție" se referă la alt subiect și are 4 alineate;

p. 10. "În programele de știri (...) evenimentele din campania electorală vor fi reflectate cu respectarea prevederilor art. 47, art. 64 și 64' din Codul electoral (...)". De reținut că art. 47 se intitulează "Colectarea semnăturilor în susținerea candidaților, inclusiv a candidaților independenți, și pentru inițierea referendumului", iar art. 64' nu există. Referințe la art. 64' alin (10) se fac și în p. 35 din Declarație.

Jurnal Tv:

p.1.: "Postul de televiziune Jurnal Tv va reflecta campania electorală (...) în conformitate cu prevederile Legii presei (...)".

Pro Tv:

Declarația – fără obiecții.

Tv 8:

Declarația – fără obiecții.

Concluzii:

1. Cadrul normativ național este insuficient și ineficient în asigurarea unei reflectări adecvate a alegerilor locale noi, mai ales, în cazul, când sunt vizate localități importante, precum municipiile Chișinău și Bălți.
2. Autoritățile responsabile de asigurarea unei informări adecvate a alegătorilor prin intermediul mass-media (CEC și CCA) au demonstrat o atitudine formală în elaborarea reglementărilor vizând reflectarea alegerilor locale noi din 20 mai 2018 de către radiodifuzori.

3. CCA a demonstrat o atitudine formală atât în elaborarea Concepției privind reflectarea campaniei electorale la alegerile locale noi, cât și în analiza și aprobarea Declarațiilor politicii editoriale ale radiodifuzorilor pentru alegerile locale noi din 20 mai 2018.
4. CO al IPNA "Teleradio-Moldova" și administrația radiodifuzorului public național au demonstrat o atitudine formală în elaborarea Declarației politicii editoriale în alegerile locale noi din 20 mai 2018.
5. 8 din 10 televiziuni monitorizate de către societatea civilă au admis inexactități în Declarațiile politicii editoriale în alegerile locale noi din 20 mai 2018, diminuând astfel, importanța documentului pentru informarea adecvată a alegătorilor.

Recomandări:

1. Cadrul normativ național și, în primul rând, Codul electoral, să fie completat astfel, încât să elimine ambiguitățile existente la moment.
2. CEC, în cazuri similare cu alegerile locale noi din 20 mai 2018, să adopte reguli de joc clare pentru reflectarea campaniei electorale de către mass-media.
3. CCA să trateze cu toată responsabilitatea atât prevederile legale cu referire la reflectarea de către radiodifuzori a alegerilor, cât și Declarațiile politicii editoriale ale radiodifuzorilor în campaniile electorale.
4. CO al IPNA și administrația radiodifuzorului public național să elaboreze și să adopte Declarații ale politicii editoriale, pe măsură să devină de referință pentru alți radiodifuzori.
5. Radiodifuzorii să renunțe la atitudinea formală în elaborarea Declarațiilor politicii editoriale în alegeri, demonstrând astfel grijă, deschidere, previzibilitate și respect pentru alegători.